

Prof. dr hab. Iwona Hofman
Instytut Nauk o Komunikacji Społecznej
i Mediach UMCS

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr Marty Jas-Koziarkiewicz

Doktor Marta Jas-Koziarkiewicz złożyła wniosek o przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego w dyscyplinie Nauki o polityce w dziedzinie Nauk społecznych 28 marca 2019 roku wskazując Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego jako jednostkę właściwą do przeprowadzenia postępowania.

Kandydatka jest doktorem nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce i pracuje od 2008 roku w macierzystym uniwersytecie, początkowo tj. do 2015 roku w Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, obecnie w WNPiSM. Stopień doktora uzyskała w 2008 roku na podstawie obrony dysertacji pt. „Dotowana prasa mniejszości niemieckiej w Polsce jako prasa środowiskowa” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Ewy Stasiak-Jazukiewicz.

Jako osiągnięcie naukowe będące podstawą przeprowadzenia postępowania dr M. Jas-Koziarkiewicz wskazała książkę pt. „Euranet Plus. Europejski głos w twoim domu. Radio w procesie europeizacji” (Dom wydawniczo-handlowy Elipsa, Warszawa 2019).

Już na początku oceny osiągnięcia stwierdzić można, że Habilitantka konsekwentnie buduje swój profil naukowy jako badaczki polityki komunikacyjnej Unii Europejskiej i polityki medialnej. Monografia stanowi podsumowanie badań podejmowanych przez dr M. Jas-Koziarkiewicz w czterech zasadniczych obszarach charakteryzujących jej dorobek. Są to następujące obszary tematyczne: polityka informacyjna UE oraz jej ewaluacja, polityka medialna, mniejszości narodowe i ich media, antyterrorystyczna polityka informacyjna i sposób relacjonowania zamachów terrorystycznych.

W monografii Autorka podjęła problem znaczenia radia w procesie europeizacji rozumianym jako przekaz i utwierdzanie wartości europejskich w przestrzeni publicznej za pomocą mediów i komunikacji masowej. Zaproponowała ujęcia politologiczne, wykorzystując jednak całe spektrum metod związanych z badaniem mediów, m.in. teorię ramowania, analizy treści, teorie oddziaływania mediów (w mniejszym zakresie). Argumentem przekonującym

za pierwszeństwem ujęcia politologicznego jest definiowanie europeizacji i komunikowania politycznego przyjęte za podstawę refleksji metanaukowej na gruncie nauk o polityce i administracji, o czym świadczą autorzy cytowani w podstawie teoretycznej książki, np. Ruud Koopmans, Paul Statham, Claudio Radaelli, Kevin Featherstone, Hans-Jörg Trenz, Barbara Pfetsch, Ulrike Liebert.

Monografia ma także znaczenie w kontekście kreacji polityki informacyjnej UE, zwłaszcza wobec kryzysu aksjologicznego i instytucjonalnego Unii. W części empirycznej dr M. Jas-Koziarkiewicz zawarła bowiem wyniki badań przemawiających za utrzymaniem sieci informacyjnych takich jak: Euronews czy Euranet Plus. Oba te projekty, realizowane od 2007 roku wpłynęły na zasięg i jakość polityki informacyjnej UE, świadomość wartości europejskich publiczności medialnej (odbiorców) oraz świadomość dziennikarzy realizujących programy informacyjne (nadawców). Euronews i Euranet Plus sprawiły, że w domenie publicznej, w komunikowaniu międzynarodowym i międzykulturowym powstał swoisty katalog wartości europejskich. Należy podkreślić, że w wyniku badań własnych Habilitantka opracowała taki katalog, właściwy dla aktów prawnych, audycji Euronet Plus, wypowiedzi dziennikarzy, recepcji odbiorców. Jednocześnie wyłoniła zbiór wartości wspólnych, zaliczając do nich: bezpieczeństwo, dobrobyt, pokój, praworządność, samorealizację, solidarność, wolność, wspólnotę, współpracę. Podkreślić należy aktualność problemu badawczego przy obecnych uwarunkowaniach politycznych dezawuuujących UE jako międzynarodowy projekt wspólnotowy.

Dr M. Jas-Koziarkiewicz przyjęła, że główną teorią w nurcie badań interpretacyjnych użyteczną dla podbudowy celów pracy jest konstruktywizm i przywołała koncepcje badawcze Ernsta von Glaserfelda oraz Michała Wendlanda. We wprowadzeniu do monografii wyjaśniła „że w wymiarze komunikacyjnym konstruktywizm oznacza akceptację stanowiska, zgodnie z którym odbiorcy przetwarzają informacje w sposób dla nich specyficzny, z wykorzystaniem konstruktów osobistych”. Takie rozumienie konstruktywizmu w medioznawstwie wskazuje uzasadnione analogie do koncepcji tzw. dziennikarstwa poważnego oraz wspomnianych już teorii framingu. Jednocześnie uzasadnia stosowanie studium przypadku jako podstawowej metody badawczej w części empirycznej monografii. Habilitantka odwołuje się również do teorii agenda setting oraz primingu. W części empirycznej wykorzystuje metody jakościowe, właściwe dla badania skuteczności polityki informacyjnej. Habilitantka słusznie przyjęła za podstawę metodologii teorie Erwina Goffmana, Holli A. Semetko, Patti M. Valkenburg, Claes H. Vreese.

Cele badawcze monografii zostały sformułowane następująco: „czy i w jaki sposób audycje radiowe realizowane w projekcie Euranet Plus przyczyniły się do procesu europeizacji podzielanych wartości określanych w aktach prawnych UE?” oraz „w jaki sposób wykorzystano rodzajowe ramy interpretacyjne w audycjach radiowych tego projektu”; w drugim pytaniu badawczym Habilitantka uwzględniła oceny publiczności medialnej, dziennikarzy oraz analizy treści. W pracy nie sformułowano hipotez, ale główne pytania badawcze mają uszczegółowienia na poziomie rozdziałów książki; odpowiedzi na te pytania zamieszczono w podsumowaniach wyników badań i zakończeniu.

Monografia składa się z 5 rozdziałów, których układ sugeruje przewagę badań empirycznych. W rozdziale pierwszym i drugim Autorka podejmuje problemy definicyjne, m.in. europeizacji jako procesu, europeizacji wartości, polityki informacyjnej, radia jako medium. W rozdziałach tych znajduje się bardzo dobra analiza stanu badań wskazująca na znajomość literatury międzynarodowej w tym zakresie. Dr M. Jas-Koziarkiewicz umiejętnie połączyła analizy politologiczne z namysłem nad komunikacyjno-medialnym wymiarem europeizacji. Rozdziały trzeci, czwarty i piąty mają charakter empiryczny. Habilitantka podejmuje w nich kolejno następujące zagadnienia: agendę dziennikarzy i wydawców, problematyką UE w audycjach Euranet Plus, odbiór w Polsce przekazów medialnych dotyczących problematyki UE. Badania empiryczne prowadzone były przede wszystkim w 2016 roku tj. ostatnim roku działalności w drugiej edycji projektu. Autorka stwierdza, że audycje radiowe były wówczas realizowane w sposób rutynowy, zgodny z misją Euranet Plus i zaleceniami Komisji Europejskiej. Uważam, że owa rutynowość, by nie powiedzieć zbanalizowanie treści i uproszczenie przekazu medialnego do informowania stało się jedną z przyczyn zmniejszenia finansowania Euranet Plus, a de facto utraty znaczenia jako opiniotwórczego medium.

Ważnym elementem analiz jest stworzony przez Autorkę klucz kategoryzacyjny umożliwiający analizę danych pierwotnych pochodzących z wywiadów pogłębionych, analizy treści oraz zogniskowanych wywiadów grupowych. Dr M. Jas-Koziarkiewicz stworzyła narzędzie badawcze nazwane Wartościomierzem europejskim, które umożliwiło jej wyodrębnienie katalogu wartości a nawet sposobu oddziaływania tego katalogu na opinię publiczną w Europie (klucz kodowy wykorzystany w temacie „Euranet Plus w procesie europeizacji podzielanych wartości”). Dzięki temu Habilitantka przedstawiła spójność projektów radiowych z celami polityki informacyjnej UE, częstotliwość tematów europejskich w radio,

style i sposoby narracji o wartościach europejskich, profesjonalizację ram interpretacyjnych, odbiór przez grupy studentów treści i sposobu prezentowania informacji europejskich w audycjach Euranet Plus. Badania fokusowe przedstawione w rozdziale piątym umożliwiły Habilitantce przygotowanie rekomendacji dla nadawców europejskich w zakresie kontynuowania misji Euranet Plus. Wnioski wynikające z badań pozwoliły stwierdzić pragmatyzm Unii Europejskiej jako instytucji w odniesieniu do komunikowania z odbiorcami. Pewnym mankamentem badań jest niewykorzystanie kategorii efektywności dla oznaczenia miejsca polityki informacyjnej UE wśród innych polityk szczegółowych. Autorka wskazała, że publiczność medialna odbiera jako niezgodne z rzeczywistością przekazy o wartościach europejskich, czyli dostrzega rozbieżność medialnego obrazu świata i rzeczywistości. Badania fokusowe oraz spontanicznie formułowane przez odbiorców zalecenia dotyczące konstruowania przekazów o tematyce europejskiej pozwoliły na pozytywną ocenę projektu Euranet Plus na poziomie deklaracyjnym oraz, z zastrzeżeniem, na poziomie realizacji polityki informacyjnej.

Przy bardzo dobrym opanowaniu metodologii, mój niepokój jako recenzentki wzbudza poszerzenie kategorii źródeł o opracowania teoretyczne, jak również literaturę przedmiotu w zakresie metodologii (w autoreferacie). W bibliografii znajduje się zestawienie źródeł prawnych i dokumentów, źródeł wywołanych, wystąpień konferencyjnych, audycji radiowych w polskim radiu oraz uszeregowane artykuły, rozdziały i monografie, czyli zgodnie z kryteriami naukowymi.

Cennym uzupełnieniem monografii są załączniki obrazujące techniki pracy oraz metodologię badań, np. scenariusze wywiadu pogłębionego, klucz kodowy Wartościomierza europejskiego, scenariusz badań focusowych, transkrypcje audycji, listę pytań dotyczących projektu Euranet Plus zadanych Dyrekcji Generalnej ds. Sieci Komunikacyjnych, Treści i Technologii KE.

Odpowiadając na dwa podstawowe pytania w każdym postępowaniu habilitacyjnym tj. o spójność z paradygmatem dyscypliny i wkład w rozwój tej dyscypliny w odniesieniu do osiągnięcia naukowego dr M. Jas-Koziarkiewicz stwierdzam, że monografia ma oryginalny charakter, dotyczy aktualnej i ważnej tematyki polityki informacyjnej oraz wartości europejskich, zaś badania empiryczne sytuują tę monografię w subdyscyplinie komunikowanie polityczne, międzynarodowe i międzykulturowe. Przyjęte przez Autorkę ujęcie politologiczne jest właściwe

dla problemu. Na marginesie oceny zauważyć, należy że wskazane obszary komunikowania podlegają rozpoznaniu medioznawczemu i ogólnie sytuują się w badaniach interdyscyplinarnych.

Dorobek dr M. Jas-Koziarkiewicz po uzyskaniu stopnia doktora jest spójny i obejmuje 34 publikacje, w tym trzy monografie, 1 książkę pod redakcją, 12 artykułów naukowych (5 w języku angielskim), 11 rozdziałów w rozdziałach zbiorowych oraz raporty i analizy eksperckie (przygotowane we współautorstwie). Habilitantka uczestniczyła w 28 konferencjach naukowych w Polsce i zagranicą co stanowiło dobrą okazję do weryfikowania założeń badawczych. Problematyka publikacji i wystąpień konferencyjnych koncentruje się wokół relacji polityki i mediów, zgodnie z wyodrębnionymi przez Habilitantkę nurtami badań; dodatkowo należy wskazać, że publikacje dotyczące polityki informacyjnej UE powstały w związku z uczestnictwem w projektach badawczych finansowanych przez Jean Monnet Network i Komisji Europejskiej. Habilitantka wzorowo w autoreferacie przyporządkowała nurtom swoich badań tytuły artykułów i wystąpień będących w Jej dorobku. Należy stwierdzić, że publikacje te są recenzowane, mają dobry i bardzo dobry poziom naukowy, świadczą o rozwoju warsztatu badawczego, np. od studiów przypadku do refleksji metanaukowej w artykułach poświęconych polityce medialnej i antyterrorystycznej polityce informacyjnej. Ważnym, choć po doktoracie, ubocznym wątkiem badań Habilitantki są media mniejszości narodowych, realizowane w aspekcie porównawczym. Biorąc pod uwagę fakt, że w Polsce brakuje nawet wykazu takich mediów, są one czysto efemerydami, posiadają bardzo lokalny zasięg, a pełnią bodaj najważniejsze funkcje przypisywane mediom tj. edukacyjną oraz integracyjną, wysoko oceniam podjęcie tej tematyki przez Habilitantkę.

Prowadzone badania mają ścisły związek z realizowanymi przez Habilitantkę zajęciami dydaktycznymi w Instytucie Europeistyki, m.in. Źródła informacji europejskiej, Polityka medialna w Unii Europejskiej, Media w Europie. Przygotowanie ekspertyz m.in. dla KRRiT i udział w projekcie rozwojowym pt. „Utworzenie spójnej antyterrorystycznej strategii informacyjnej” (MNiSW) potwierdzają ekspercką wiedzę dr M. Jas-Koziarkiewicz.

Habilitantka podaje liczbę cytowań według Google Scholar (37) oraz Indeks Hirscha według badań Publish or Perish (3), które są na poziomie wystarczającym. Dr M. Jas-Koziarkiewicz aktywnie uczestniczyła w 11 projektach badawczych krajowych i międzynarodowych, w tym była kierownikiem jednego projektu badawczego („Polityka

informacyjna w Unii Europejskiej, strategię, działania i wykorzystywane narzędzia”, projekt MNiSW), co stanowi bardzo dobry rezultat w pozyskiwaniu środków zewnętrznych.

W dorobku dydaktycznym podkreślić należy udział w programach Erasmus i stypendium w Uniwersytecie Saarbrücken. Habilitantka posiada doświadczenie w kształceniu kadry naukowej i recenzowaniu prac dyplomowych (promotor 71 prac licencjackich, recenzent 110 prac). Trzykrotnie sprawowała opiekę jako promotor pomocniczy w otwartych postępowaniach doktorskich.

Działania popularyzujące naukę obejmują organizację „Objazdowej Szkoły Europejskiej”, Otwartego Uniwersytetu Europejskiego, konkursów dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych poświęconych tematyce europejskiej, wykłady, wypowiedzi medialne, itp. Habilitantka jest członkiem trzech krajowych towarzystw naukowych i jednego towarzystwa międzynarodowego, ważnych z punktu widzenia usytuowania badań przez nią prowadzonych (PTSE, PTNP, PTKS, IPSA) oraz bierze udział w pracach komitetów naukowych czasopism „Przegląd Europejski” (sekretarz redakcji), „Studia Wschodnioeuropejskie” (zastępca redaktora naczelnego).

Dr M. Jas-Koziarkiewicz była kilkakrotnie nagradzana przez dziekana Wydziału i rektora UW za prace organizacyjne i promujące naukę. Zestawienie tych aktywności świadczy o dużym zaangażowaniu społecznym Habilitantki.

W konkluzji stwierdzam, że osiągnięcia naukowe w postaci monografii oraz dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny dr M. Jas-Koziarkiewicz są na wysokim poziomie i sytuują Habilitantkę w gronie rozpoznawalnych specjalistów - politologów zajmujących się polityką informacyjną i medialną. Wobec spełnienia kryteriów ustawowych opowiadam się za nadaniem dr M. Jas-Koziarkiewicz stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Lublin, 11. X. 2019 r.